

DE REBUS GESTIS
gina impetrauit, vt sibi tandiu abesse liceret, dum illa Burgos rediret. Ergo Complutum Toletanorum pontificum regiam sine vlla mora profectus, post quã se ibi ab externis negotijs feriatũ videt, ea solum in animo versabat, quã ad boni pontificis partes bene agendas necessaria esse arbitrabatur. Quocirca ecclesiam Toletanam inuifere, & cõuentum sacerdotũ (quem Synodum dicunt) indicere, deum totam diocesim circunlustrare cogitabat. Sed antequã proficisceretur, aream circũspicit amplissimis & magnificis edibus in studiorum collegium ædificandis aptissimã. Cũ ergo in his designandis cum architectis esset occupatissimus, regina quã à Laurentano portu Burgos redierat, Ximenij absentiam cuius consilio multum se iuuari sentiebat, diutius ferre noluit, & hominem ad se accersiuit: cunctantem verò & causas morẽ neccentem, tandem occasione instantium Ioannis filij nuptiarum cum Margarita Maximiliani Augusti filia omnino ad se venire iubet: negabat enim principem iuuetutis, in tot tantorumque regnorum spem natum, per aliũ quã per primatem Hispaniarum matrimonio iungi debere. Ergo magna omniũ celebritate, atq; ordinũ frequentia nuptiẽ cõiuncta sunt. III. nonas Aprilis, anno M. CCCXC VII. quibus ipse stipulãdis & faciẽdis interfuit, & matrimonijs solennia in cõspectu regum religiose iuxta & splẽdidẽ peregit. Posthãc cũ discessurũ se iã ad ccepta negotia arbitraretur, miserando quodã casu præter votũ manere fuit coactus. Alphõsus Cardenas Gutterij Cardenẽ filius, magne spei iuuenis, dũ inter equales in ludis nuptialibus, qui magnificentissimi ob principes facti sunt, equũ incautius admittit, dorso ex cussus corruit & ceruice fracta, è vestigio animã efflauit magno omniũ mœrore. Erat Gutterius Cardenas regine per familiaris, & intimorũ consiliorũ particeps: vnde haud vulgariter, ob eius calamitatẽ doluit. Allevabat egritudinẽ Ximenius pio & prudẽti sermone: nec minus acerbũ Gutterij patris vulnus cõsolando leniebat. Postq; illa mœstitia nouis (vt fieri solet) rebus subnascẽtibus excussa est: decreuerunt reges, terminos quibus Castilla à Lusitania distinguitur visere, & obiter Pintiã etiam, & Metinã. Hãc Ximenio per opportuna occasio visa est Toletum proficiscẽdi, ad res sui põtificatus agendas. Com̃eatu igitur à regina accepto, Archiepiscopus Cõplutum venit, & paucos post dies Toletũ de nocte accedere instituerat, fastidiẽs omnino apparatus illũ, atq; fastum, quo noui Antistites primo aduẽtu urbem
inuchi

inueni confueuerunt. At cum id ciuitati vehementer ingratum esse intellexisset, eorum votis obsecutus est. Sed quò magis ille humanà gloriam fugitabat, hoc illa perseuerantiùs solidam eius virtutem sequebatur. Neminem Toletanorum præfulum tanta frequentia, tãto ciuium studio, et applausu exceptum esse comperimus. Est quidè illa ciuitas pontificum suorum obseruantissima, quos haud secus ac numen quoddam cælitus demissum solet venerari: sed communibus Archiepiscopos colendi causis peculiare quædam in Ximenio esse fama vulgauerat, quæ hominũ studia mirũ in modũ excitauit, ad eius vultum & totius corporis habitum propius contemplandũ. Ergo vbi dies aduentus eius adfuit, cunctus populus, omnis ætas, sexus, atq; ordo, vt est vrbs frequentissima, per portas se effundens, campos omnes quã venturus expectabatur, latè compleuit. Vbi verò ad primum ab vrbe lapidem Archiepiscopus appropinquare nunciatur, ornatissimus maximi templi clerus, duplici agminis ferie obuiam processit. Mula erant nitidæ & insignes, quibus singuli de more sacerdotum Hispanorum sedebant. Præcedebant autem vnumquẽq; sui antea mulones purpura fulgentes. Substitit Ximinius media via, quem omnes venerabundi salutarunt, & de osculatis manibus omnia illi bona precabatur. Paulò deinde vltius procedenti, præfectus vrbs cum omnibus imperij sui satellitibus, & clarissimus decurionum ordo, cum primarijs ciuitatis, quos viatores & accensi præbant, occurrunt: subsistentique rursus singuli præter uecti felicem aduentum optabant, honorificis verbis appellates. Historicus nostras Fernandus Pulgarus homo incorrupte fidei, & sua lingua satis eloquens, cuius historiam Antonius Nebriffensis latinam fecit, scriptum reliquit, fuisse solenne, vt in primo pontif. Toletani in vrbem aduentu, præfectus vrbs cum suis administris, & ipsi etiam decuriones vrbs post salutatum extra vrbem Antistitem, cum ad portam vrbs ventum esset, dimissis e quis pedibus irèt, equitantem Archiepiscopum comitantes vsq; ad templum maximum: sed huiusmodi honore Petrum Gonzalũ Mendozium Cardinalem Archiepiscopũ Toletanum, in gratiã Isabelle reginẽ in cuius comitatu vrbe primũ ingressus est, sponte abstinuiffe. Verũ siue hoc eo tempore in Gonzalũ adulationem primò sit tentatum, siue re vera hoc officij genus Toletanis olim Pontif. (qua erant maiores nostri religione) delatum fuerit, seculo certè nostro compertum est

DE REBUS GESTIS

obsoleuisse. Ad portā igitur urbis cū venisset Ximenius, tam cōfer-
 ta multitudo aditum obstruxerat, vt nōnulli de vita fuerint periclita-
 ti. Iam verò postquā urbem est ingressus, omnes fenestras fœminę
 pueriq; occupauerant: summa tectorū culmina insidentium morta-
 lium pondere laborabāt: loca altiora omnia suspensis hominū ve-
 stigijs tenebantur. Tam densa deniq; vias turba compleuerat, vt vix
 summa satellitum apparitorumq; cōtentione angustus trames pro-
 cedentibus aperiretur. Sic tandem ad augustissimi templi vestibulū,
 amplissimo ornatum apparatu, præcipitante diei vespera peruentū
 est: ibi à sacerdotibus, qui venienti obuiam processerant, sacro ami-
 ctu velatis excipitur. Et post adoratam more maiorum sacrosan-
 ctę crucis pretiosissimam particulam, quam iam olim ecclesia To-
 letana dono regum in thesauris asseruat, pro foribus astanti liber
 oblatus est, in quo ecclesię Toletanę instituta, legesque continētur:
 quas ille ratas se habiturum conceptis verbis pollicitus, in illas de
 more iurauit. Inde in templi adyta religioso sacerdotum concentu
 inductus, post habitam supplicationem ad aram maximam, in Pō-
 tificale palatium, quod in proximo est, deducitur. Tertio verò post-
 quam aduenerat die canonicis in curiam suā per edictum vocatis,
 in hanc ferè sententiam verba fecisse dicitur.

QUAM inuitus fratres charissimi, in hunc quem videtis dignita-
 tis gradū ascenderim, neminem vestrū arbitror ignorare: quam ve-
 rò immeritus illū occupem, nemo nouit præter me, qui sub onere tā
 recenti gemere iam incipiā, & nutare. Quo magis equidē sentio, nō
 ab ipso modò numine subsidium mihi summis precibus imploran-
 dū, sed opem atq; auxiliū vndecunq; sed à vobis in primis fratres ob-
 seruādi, petendū esse, tanta in Deū pietate, tanta prudentia & virtute
 præditis: quorum votis & rogationibus ad numina cęlestia, & cōsilio
 in rebus gerendis, plurimū vtilitatis me capturū spero. Cōfido enim
 vos mihi omnem operam, cōsiliū, studiumq; præstaturus, vt non
 in hac modò ecclesia, sed in vniuersa adeò dicecesi nostra cultus diui-
 nus augeatur, mores formētur, ecclesiasticę deniq; disciplinę vigor,
 si non omnino instauretur (hoc enim optare magis corruptissimo
 hoc seculo, quā sperare licet) ad quandā certè prisce integritatis ima-
 ginē cōponatur. Cuius quidē voti me faciliē cōpotem futurū spero:
 cū vos in primis videā ad omne virtutis exēplum formatos. Equū
 est enim, vt qui cæteris sacerdotibus in ditione nostra superiores

emo-

emolumētis, & dignitate estis, morū quoque sanctimonia fitis. Quę enim eruditio, aut disciplina ad vestros ciues, qui à rebus sacris profani sunt, dimanare poterat, si vos officia vestra cōtemneretis, opinionū dissidijs laborantes? & non potius tum vestium cultu, totiusq; corporis motu, atq; gestu, tum mutua inter vos pace, sanctis colloquijs, & bonis operibus, interiorē hominem verē sacerdotio dignū populo (vt facitis) ostenderetis? Ego sanē, vt apertē vobiscum agam, quoscunq; hac via ad cęlestē Hierusalē ascendētes, de virtute in virtutē procedere animaduertero, horum profectō non modō conatibus adero, sed cōmodis etiam, dignitateq; augebo: si quis verō (quod abominor) terrestrem Hierico descendens, in latrocinia vitiorum, à quibus saucietur inciderit, huius certē vulneribus euangelici Samaritani exemplo, oleum superfundam, & vinum: sed ita vt multō magis ille olei lenitatem, quam vini sit austeritatem experturus: nisi vbi putre vulnus (quod Deus auertat) sectione, vstionēue indigebit. Nam nec ab hac quidem quālibet inuitus temperare potero, cū intelligam quicquid in vobis huiusmodi fuerit, à me vno apud supremum iudicem seuerissimē exigendum. Verū meliora profectō atque digniora de tam graui, tamq; honesto ordine speranda mihi esse persuadeo, aduersus quem officijs potius & humanitate, quā summo iure mihi esse agendum video. Quoniam verō iam dudum meditor synodum sacerdotum nostrę diocęsis, rei ecclesiasticę cōstituendę causa, Cōplutum indicere, magnopere vos hortor, vt legatos vestros illuc mittatis, qui ex prisco maiorū instituto rebus gerēdis interfint. Interim si quid vobis videbitur, in hac ipsa ecclesia, vel alibi per nostrā ditionē, matura censura indigere, magnā mōnitoribus sum gratiā habiturus. Huic orationi cū per Decanū reuerenter responsum esset, discessum est. Dati deinde dies aliquot procerum, & ciuū salutationibus, à quibus quā poterat citissimē se expediebat: nam volumē sacrū in proxima mēsa apertū semper erat, ad cuius lectionē, nisi quid esset feriō tractandū, post primas statim salutationes sese conuertebat: quod cuius mediocriter attēto, ne homini rebus grauissimis occupato negotium vltra facesseret, iudiciū erat. Habita est etiam non postrema supplicum libellorū ratio, plerisq; quidē eius generis quibus esset liberalitate potius, quā oratione vlla respondendū: quos in fasciculos dispositos, ad largitionibus prepositū mittebat, qui votis omniū suo arbitrio satisfacere curabat.

DE REBUS GESTIS
Ita fiebat, ut numerosior in dies ad palatii limina petitorum turba
conflueret: adeò sanè ut constet, Archiepiscopum quo die urbe pro-
fectus est flagitatorum multitudine exitu domus fuisse prohibitum,
donec largitor prouido consilio iactatis, quos diuidendos paraue-
rat, nūmis, peruium iter fecit exeunti. Multa ergo ille Toleti, qui-
bus ibi commoratus est paucis diebus, præclara constituit: multa cō-
posuit, tū ad cleri populiq; disciplinam, tum ad summi templi, cate-
rarumq; ædium sacrarum sacra resecta, supellectilem, censum, totius
denique diuini cultus splendorem pertinentia: quæ longum esset si-
gillatim persequi. Vnum tamen non omitam, propter exempli cla-
ritatem, & rei difficultatem cum primis memorabile. Offendeban-
tur quicumque templum Toleranum adibant sacelli illius angustijs,
quod Capellam maiorem vocant, vbi ara maxima solennibus sa-
cris operandis erecta est: erat enim dimidio ferme quàm nūc est an-
gustior: quod delubri magnificentia indignū esse omnes iactabant.
Porro vnica erat laxandi ratio, si sanctæ Crucis ædicula quæ illi con-
tinens est, sacello adderetur: quod facile factu erat diruto pariete me-
dio. Erat autem ædicula illa regium opus venerandæ antiquitatis, ve-
terum quos vocant regum tumulis percelebris: nempe Alphonse se-
ptimi, qui Hispaniæ dictus est Imperator, & Sanctij huius filij co-
gnomento desiderati, & item Sanctij alterius ex Alphonso decimo
geniti: præter alios regiæ stirpis principes viros, quorum illic mani-
bus per proprios sacerdotes quotidianis inferijs parentabatur. Qua-
re multis retro seculis nefas visum fuerat, de diruenda regia capella
cogitare. At Ximenius re statim perpensa, ædiculam regiam capel-
læ maximæ iungendam, & regum reliquias ad eandem transferen-
das decreuit. Regijs porrò sacerdotibus ædiculam aliam sacris suis
faciendis assignauit, tanta quidem celeritate, ut sub ipsum discessum
præfecto fabricæ negotium dederit rei primo quoque tempore con-
ficiendæ. Verùm huic decreto post Archiepiscopi abitum regij sa-
cerdotes summa contentione intercedentes, rem ad capitulum de-
tulerunt: patres obtestantur, ne suo se sacello exturbari, neu sacra cla-
rissimorum regum sepulchra, quæ illi certa quadam religione du-
cti cineribus suis delegissent, violari paterentur. Patres quanquā An-
tistitis sui consilium cum ecclesiæ dignitate coniunctum esse liquidò
videbant, tamen ne Petri Mendozij Cardinalis Archiepiscopi mo-
numentum, quod proximè dextrum summi altaris latus constructū
erat,

erat, pro lato altaris situ, longius relinqueretur, regionum sacerdotū causam tuendam suscipiunt. Haecenus tamen ut per legatos reginā orarent, tantisper negotium differri vellet, donec ipsa in rem praesentem veniens (expectabatur enim propediem in urbem ventura) de re tota pro imperio constitueret: sperabant enim Cardinalis sui, cui tantopere viuēti fauisset, etiam sepulture rationem habituram. Regina cum capituli postulatis facile annuisset, paulò post in urbem veniens, re oculis subiecta, Ximenij consilium laudauit. Ita regij sacelli spatium capelle maximè celsit: ubi ara maxima denuo cōstructa, & ingenti sacrorum signorum pegmate, quod ad summum usque templi fornicem sublatum videmus, exornata: regij tumuli vtrinque, in edito locati, summa quidem tum illorum dignitate, tū edificij ipsius elegantia, atque decore, Mendozij verò Cardinalis monumentum longiusculè quidem ab ara ipsa seiunctum mansit. Verum id sane incommodū, honorificentissima regionum monumentorū societate abunde pensatum est. Porro regijs sacrificijs edicula non longè à capella maxima attributa: quæ olim Sancti Spiritus nuncupata, sanctæ Crucis titulum in prioris sacelli memoriam suscepit. Archiepiscopus vbi Complutum venit, conuentum primum suorum sacerdotum celebravit. Quo in conuentu multa è Reipubl. ecclesiasticæ utilitate decreta sunt facta: quæ postea in secundo conuentu Talaricæ habito retractata & confirmata vulgavit. Eorū publicæ tabulæ quoniam ætatis iniuria interciderunt, atque ab insequētibus Archiepiscopis multa dissimulato nomine in ipsorum acta translata sunt: nonnulla referre, potissimum quæ viri pietatem, & prudentiam declarant, non ab re esse existimaui. Sacerdotibus presbyteris facultatem eligendi sacerdotem dedit, ad quem occulta peccata deferrent, vicaria huic potestate data de quibuslibet commissis absoluendis, quorum ad se duntaxat ex legibus sacris cognitio pertineret: ne forte rem diuinam peragere volentes huius rei obice retardarentur. Quod sub id tempus per sepe contingebat, cum nondum tam multi Pont. Max. priuilegia ad id faciendum, ut nunc adepti essent. Primarijs sacerdotibus (quos curas vulgò vocāt) præcepit, ut singulis dominicis diebus post horas vespertinas (quas complectorium vocāt) campanæ sonitu, vicorum sibi subiectorum pueros ad Deiparæ Virginis salutationem conuocarēt: ibiq; eos per se aut per edituum, Christianæ religionis symbola edocerent. Quod ab eo tempore nō

DE REBUS GESTIS. 17
sine magno puerorum in Christiana pietate profectu, ad aetatem nostram perseverat. Quoniam sacre aquę vsus, quę pro foribus templorum est, negligentia passim interciderat, leuibus peccatis lustrandis more maiorum instituta & consecrata, vt cuncti ecclesias ingredientes ea se diligenter aspergerent, multa etiam proposita cauit. Iam quoniam sacra patina circumferri solet deosculanda, & peruersa quadam ciuilitate inductę erant mutue rogationes, quibus prætermisissis graues offensiones & inimicitie inter ciues exoriebantur: cauerat Alphonsus Carrillus, vt minister qui patinam gestabat, statim ac quisquam proximum rogare cępisset, ad altare patinam reduceret. Ximenius quidem noluit cęteros osculo patinę immerentes priuari propter vnus ineptam ciuilitatem, sed subito ad alium transire, nulla illius ratione habita: & vt sic fieret, graui multa contra ministrum, & parochum indicta cauit. Forensium causarum diuturnitatem ex varijs aduocatorum allegationibus proficisci certò sciēs, quas in fraudem publicę utilitatis ob priuatum ipsorū emolumentum introduxerant, maximo sanctę Synodi applausu sic ad certam breuitatem reduxit: ne quis in ditione sua iudex, siue is ecclesiasticus siue laicus esset, in leuioris momenti causis libellum vllum admitteret: sed de plano (vt aiunt) illas dirimeret & iudicaret. In reliquis vero, vt maiorum decreta seruarentur, & post vnū & alterum libellum, quibus causę fundamenta ab vtraque parte concluduntur, positionum & interrogationum libelli secundum quos & ipsi litigantes iurati respondeant, & testes etiam qui producuntur quid sentiāt declarare teneantur, & tandem vltimus libellus offerretur, qui & contrariorum dictis refutandis, & suorum confirmandis sit satis: vltra quem si vel denuo testes darentur, vel libellus porrigeretur, omnia essent reiicienda vt inepta. Quòd si altera pars forum mutaret, exceptionem ve aliam de nullitate (vt aiunt) opponeret, id intra octo tantum dies cognosceretur, & sexto post die sententia, quam interlocutoriam vocant, proferretur, & diffinitiuam continuò post vigesimū. Decreuerant superioribus temporibus Archiepiscopi, vt sacerdos qui continuis quatuor mensibus sacerdotio abesset, eo statim priuaretur citra vllam allegationem: huiusmodi priuationem Ximenius abrogauit, & ad ius commune reduxit: facile enim prece, aut munere, aut gratia hæ pęnę eludebantur, & sacerdos teste conscientia fructus perceptos suos facere non poterat. At nunc Tridentini concilij beneficio,

beneficio, his atq; aliis incommodis obuiam itum est. Cæterum res duas cum primis vtilis & necessarias Ximenius primus tunc excogitauit: alteram, vt parochi librum in suis ecclesijs habeant, in quo nomina eorum qui lultrali aqua per baptismum expiantur, descripra sint, additis insuper patrum, & compatrum (quos vocant) nominibus, anno etiam, die, & mense prænotatis. Quo sanè providenti decreto sceleratis multorum diuortijs occursum fuit: quos si quando legitime vxoris fastidium ceperat, falsis testibus subornatis compatratus prætextu, matrimonijs illicitis copulabatur. Quin & ad tutelaram curationes, ad sacros ordines suscipiendos, ad hæreditates & sacerdotia ineunda, ad milleq; alios vsus posteri se iuuari sentiunt. Alteram, vt parochi quadragesimali ieiunio ineunte, eorum nomina conscribant qui Christiano ritu confessiones arcanas, quibus tenentur sacerdotibus, fecerint: eaq; ad Antistitem ipsum, aut ad Toletanum Complutensemue vicarios, vt ratio territorij exposcit, intra dies quadraginta teneantur deferre: sic enim Antistites certi esse possunt diuinis & pontificijs præceptis esse satisfactum. Iubentur etiã vt ab ipsis certiores fiant, si quid publici, aut noui reatus exortum sit, quod ipsorum autoritate corrigi debeat. Quæ duæ res magno cum ecclesiasticæ disciplinæ fructu adhuc in nostra diocesi obseruantur, & inde ad alias deriuatæ sunt: nunquã verò sine ingenti iactura immutabuntur, aut intermittentur. Quædam verò circa pietatem diuis debitam religiose sanxit, secutus in plerisq; Xisti. IIII. Pont. Max. instituta. Diè præsentationis Dei genitris Mariæ. II. calêdas Octobris, solenni pompa, & festo apparatus coli iussit. XIII. verò calêdas Apr. eadem solennitate D. Iosephum virginis matris spõsum, vt coleretur, non solum sanxit, sed in calend. Toletanum, in quo desiderabatur referri iussit. Diui Francisci diem festum esse voluit, & sic in honore est dies eius habitus vsque ad Taueram Archiepiscopũ Toletanum, qui in ordinem redegit. Iulianũ Pomerium Archiepiscopum Toletanũ, ob vitæ sanctimoniã, & eruditionẽ sacrarũ literarũ olim inter diuos relatum, sed temporum negligentia minus cultum quàm vita inculpata, & scriptis meruerat, calendario etiam Toletano vt adscriberetur curauit, et eius diem pridie nonas Martij sua in ecclesia celebrari. Hic præter diuinis de rebus volumina, scripsit etiam historiam de rebus gestis à rege Bamba sub quo ille vixerat, quæ in bibliothecis Hispaniæ asseruatur. His absolutis, ad publici

vsus

alio fuit
 a Toletano

vsus opera quibus instituendis naturâ propensissimus erat, se con-
 uertit: nam religiosas virorum sceminarumque domos, virginum
 maritandarum gynæcea, studiosorum collegia construere in ani-
 mum induxerat. Cum primis verò liberalium artium & diuina-
 rum literarum studijs, quarum ille semper amore flagrauit pro-
 uehendis, Academia Complutensis cœptum ædificium vrgen-
 dum esse putabat: cuius quidem augendæ ornandæque, adusque vi-
 tæ exitum curam & cogitationem nunquam remisit. Dum hæc per
 Ximenium in diœcesi sua geruntur, monasticorum ordinum cor-
 rectio, quam summopere vt fieret curabat, grauissimis vbique
 motibus, ac seditionibus agitabatur: siquidem fratribus conuen-
 tualibus passim tumultuantibus, non pauci insigni nobilitate at-
 que authoritate viri fauebant, cum alijs quidem de causis, tum hac
 potissimum, quòd antiqua maiorum suorum sepulchra, sacellaque
 sumptuoso opere exædificata, atque annuis censibus aucta sacro-
 rum ibidem perpetuò celebrandorum causa, in horum cœnobijs erât:
 que facillè peritura existimabant, si fratres obseruantes, quibus cen-
 suum huiusmodi immobiliumque bonorum possessio interdicta
 est, conuentualium loco substituerentur. Necesse enim esse vide-
 bant, vt bona ipsa atque census aliorum dilaberentur: illa enim par-
 tim sceminarum cœnobijs, partim fratrum obseruantium literarijs colle-
 gijs instituendis applicanda esse vulgò ferebatur. Verum hisce difficul-
 tatibus in Hispania regia authoritate per Ximeniũ succurrebatur.
 Romæ autem vbi præcipuus causæ vniuersæ cardo vertebatur, lon-
 gè maiora impediméta, atq; incōmoda peruincenda erant. Profere-
 bantur pacta quædam conuenta, olim inter conuentuales minorita-
 nos, & fratres obseruantes *secundi, & Sixti quarti,*
 Rom. Pont. authoritate firmata, quibus inter alia cauebatur, ne fra-
 tres obseruantes conuentualium fratrum cœnobia, domosue, aut a-
 lias possessiones etiam sedis Apostolicæ permissu reciperent. Ad-
 uersus illam conuentionem, in hac monasteriorum reformatione
 fuerant nonnullæ conuētualium domus Ximenij opera, dum regi-
 næ à confessionibus esset, ab obseruantibus receptæ, & regulari ob-
 seruantia, veteribus earum colonis consentientibus vindicatæ: qui
 precibus & præmio illecti, domos suas obseruantibus reliquerant:
 idq; nihil superiorum Pont. prohibitione obstante, Alex. Sex. Pont.
 Max. authoritate probatum fuerat: & obseruantibus, vti domos &
 monaste-

monasteria conuentualium, de habitantium fratrum consensu recipere, ac liberè retinere possent, permiffum. Qua ratione fiebat, vt ex conuentualium cœnobijs nonnulla ad obseruantium ordinem tráferrétur. Id incommodum ne latius serperet, minister generalis qui conuentualis erat, & perpetuo magistratu fungebatur (nam nūc per sexennium tantum retinetur) ab eodem Alexandro summa contētionē impetrauit, vt in ea monasteriorum correctione minimè liceret eam curam gerentibus, sine certis quibusdam adiunctis socijs cōuentualis instituti fratribus, ab ipso generali ministro designatis, officio suo fungi. Hos igitur Roma missos cū à regijs correctoribus (quos reformatores vocant) contemptui haberi, nec vllam ipsis in eo ministerio authoritatem deferri intellexisset, Pont. Maximū miris modis ad iracundiam prouocat, tanquam illius authoritati potissimū illuderetur: corrogatoq; Cardinalium quorundam fauore, qui conuentualium partibus studebāt, edictum à Pont. Max. de amplissimi etiam senatus sententia promulgatur, quo vniuerso cēsurę huius atque emendationis monasticę negotio supersederi iubebatur: datis de ea re ad Catholicos reges, quorum authoritate res gerebatur, breuibus literis, quas regina ad se statim allatas ad Ximenium mittendas curauit: erant autem hoc exemplo.

CHARISSIMIS in Christo filijs nostris Ferdinādo regi, et Elisabeth reginę Hispaniarum catholicis, Alexāder Papa sextus. Charissimi in Christo filij nostri, salutem & Apost. beñ. Vt imponatur finis dissensionibus, & querelis quę continuò afferuntur, à fratribus p̄sertim ordinis minorum sancti Francisci, propter commissam in istis regnis & dominijs vestris reformationem: pro qua à generali aliqui sui ordinis isthuc trāsmissi, vt simul cum p̄latis per nos ad id deputatis huic negotio intenderēt, officio suo minimè fungi permittuntur, & varijs iniurijs (vt asserunt) se affectos conqueruntur: decretum fuit in consistorio, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium vnanimi consilio, vt tam ipsis trāmissis fratribus, quàm per nos deputatis huic reformationi commissarijs inhibetur, vt in huiusmodi reformatione, & eius executione non procederent: sed supersederent, donec veritate per nos intellecta prouideretur, & aliud mandaremus. Quemadmodum maiestates vestrę ex literis venerabilis fratris nostri G. Episcopi Portuensis Cardinalis Vlixbonensis, eiusdem ordinis viceprotectoris, & dilecti filij Gar-

się

się Lassi Oratoris nostri, ad quas nos remittimus, plenius intelligēt.
Dat. Romę apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die nona
Nouembris M. CCCCXCVI. Pontificatus nostri anno sexto.

HOC nuntio Ximenius maiorem in modum commotus est: facile enim vir prudens animaduertebat, hoc Pontif. interdicto quaquā in speciem temporario, illud potissimum agi, vt causa tota in præsens sopita, perpetua deinde dissimulatione extingueretur: hac enim via solet plerunq; perplexis negotijs exitus inueniri. Sed vt erat ingenio acri, & animo magno, maximis semper difficultatibus sese opponebat. Quare obice ardentior factus reginam adit, eamque à tam molesto negotio propemodum abhorrentem confirmat: solitæq; suę constantiæ atque animi præstantis vt sit memor admonet: & summo studio orat, atque obtestatur, ne causam tam piam deserat. Molestissimam haud dubiè rem esse, odij, tædij, laborisque plenissimam, sed tantò perseuerantius in eam incumbendum. Fieri enim non posse, quin tādē Christus Opt. Max. tam sancta consilia esset numine suo fortunaturus. His verbis regina animum collegit, & Ximenio quicquid gratia & fauore suo apud Ponti. Maxi. effici posset, benignè promittit, dummodò negotij pondus ipse subeat, donec ad optatum exitum perducatur. Hoc cumulatissimè Ximenio de se pollicente, denuo rem vrgendam censet: & simul quid sibi præsentī occasione constituendum videretur, quid Romę, quid alibi prouidendum exponit. Ximenij igitur opera, labore & industria effectum est, vt summus Pont. interdicto illo sublato, totam eam censuram & reformationem non modò exequendam decerneret, sed Ximenio ipsi, vna cum Catanensi Pont. internuntio, ac Giennensi Episcopis statim committeret exercendam. Sed tam arcto quidem mandato, quod aduersariorum improbitati datum fuisse videbatur, vt non liceret vlli ex tribus Pontif. vicarium pro se constituere, sed per se ipsos mandatum exequi tenerentur. Hoc decretum cum prorsus inane esse animaduerneret (nec enim fieri poterat vt ipse, eiusue collegę tot prouincias obirent, & tot adirent monasteria) non cōquieuit, donec vicarios pro arbitrio substituendi facultatem impetraret. Ita negotium procedere de integro cœpit, & diuina tandem ope cōpositis aut sublatis maximis, quę in dies exoriebantur difficultatibus, transactum omnino est atque confectum: monasteriaq; omnia (paucis quibusdam exceptis) ad eum quem cernimus obseruantiam atque

atque religionis statum reducta sunt, tanta quidem Ximenij laude, ut inter egregia eius præclaraq; facinora vnum hoc censendum sanè sit maximum & clarissimum: vel ob rei difficultatem, vel ob publicam vtilitatem, tanto ex hac religionis reformatione fructu percepto. Si quis monasticam disciplinam illius seculi in memoriam reuocare volet, aut aliarum hoc tempore nationum monasteria cū nostris conferre curet, facilè inteliget verissima esse quæ diximus. Igitur hac tempestate quicquid in monasterijs nostris modestiæ, religionis, continentie, sanctitatisq; est, huic viro referri debet acceptū. His difficultatibus incredibili quadam constantia euctis, sentiens Ximenius sibi cum huiusmodi hominibus non semel, atque iterum esse colluctandum: qui ei præsentu pontificalium literarum, aut diplomatum, atque etiam Apostolici palatij officiorum aut præfecturarum, quotidie graues & molesti futuri essent, sese ab eius foro eximētes, atque ad Pontif. Max. causas suas pertinere proclamantes: ne quæ ergo hinc viuendi licentia in diœcesi sua emergeret, quam omnium virtutum generibus exornatam & illustratam cupiebat, ab Alexandro VI. aduersus istorum immunitates summa Pontif. consensione, qui sanctissimis Ximenij conatibus prorsus esse annuendum iudicauit, breues literas huiusmodi obtinuit.

VENERABILI fratri Francisco Ximeno Archiepiscopo Toletano, Alexander Papa VI. Venerabilis frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Cū sicut nobis nuper exponi fecisti, in tuis ciuitate & diœcesi Toletana complures personæ ecclesiasticæ fore noscantur, quæ pro eo quod nostri & apostolicæ sedis officiales existāt, tuam ordinariam iurisdictionem eludunt, & videntes se non posse à te corrigi multa enormia committere non verentur: quæ nullatenus auderent, si à tua iurisdictione se exemptos esse non cognoscerent: nos volentes desuper providere, fraternitati tuæ, de qua in his, & in alijs specialem domino fiduciam habemus, contra tales personas sub prætextu huiusmodi exemptionum iurisdictionem tuā ordinariam effugere volentes, auctoritate nostra procedendi, & illos iuris remedijs compescendi, omniaq; alia & singula in præmissis, & circa ea necessaria quomodolibet & opportuna, faciendi, gerendi, & exequendi, quæ facere posses, si officiales nostri, & dicte sedis nō essent, plenam & liberam tenore præsentium concedimus facultatē: non obstantibus præmissis, atque constitutionibus & ordinationibus